

Ecole française d'Extreme-Orient

V roce 2000 oslavila Francouzská škola Dálného východu (Ecole française d'Extreme-Orient, dále jen EFEO) sto let existence. Toto nedávné výročí je jedním z dobrých důvodů, proč se v následujících odstavcích touto významnou kulturně-výzkumnou institucí zabývat a představit její činnost. Ne však důvodem jediným. Vždyť to podstatné je, že EFEO představuje i dnes jednu z nejaktivnějších organizací na poli archeologického a vědeckého výzkumu v oblasti Jihovýchodní Asie. A v devadesátých letech se konečně vrátila tam, kde vznikla a začínala: do Vietnamu.

Století EFEO

Počátky Ecole française d'Extreme-Orient (viet. Trường /çi Việן/ viễ Đông Bắc Cổ Pháp, angl. The Far-East French School) je vlastně třeba hledat už v r. 1898, kdy vznikla francouzská Stálá archeologická mise Indočíny, tedy Mission archéologique permanente d'Indochine (viet. Phái đoan Khảo cổ học thường trực tại Đông Dương). EFEO měla navázat na dosavadní činnost této nedávné Mise, která sídlila v Saigonu. Byla zřízena pod patronací Akademie textů a krásné literatury (Académie des Inscriptions et Belles-Lettres).

Cílem Mise bylo především přenést vědecká studia asijských kultur přímo do terénu, aby orientalisté nadále nezůstávali uzavřeni ve svých evropských pracovnách, kde dosud obvykle studovali jen klasické texty. Důležitou součástí budoucí činnosti měla být spolupráce s místními vědci. Výnosem z 20. ledna 1900 se z Mise stává EFEO, a brzy poté, v r. 1902, přesídluje do Hanoje. (Kde sídlí na ulici Lý Thường Kiệt č. 26, dříve boulevard de Carreau.) Postupně vzniká při EFEO knihovna a v r. 1926 je vystavěno i museum, nazvané podle prvního ředitele EFEO Louise Finota Musée Finot (Finotovo museum). Později bylo toto museum přejmenováno na Musée d'Histoire du Vietnam (Museum vietnamských dějin, Bảo tàng Lịch sử Việt Nam).

Mezi prvními jedenácti díly, vydanými v prvních letech Mise a EFEO, se jich pět zabývalo Vietnamem. Ve skutečnosti se ovšem měla Ecole zabývat studiem dějin a filologie celé jižní, jihovýchodní a východní Asie. S časem tedy svou aktivitu rozšiřuje i na další oblasti. Od r. 1907 tak zahajuje výzkum a restaurování památek khmerského Angkoru a zřizuje organizaci pro zachování Angkoru (Conservation d'Angkor) přímo v Kambodži - EFEO pak řídí i archeologický výzkum až do r. 1975, kdy nastupují k moci Rudí Khmerové.

V roce 1955 je zřízeno další permanentní centrum EFEO v jihoindickém Pondichéry (které těsně předtím, 1.11.1954, předala Francie Indii), zabývající se historickým výzkumem a indologií. Další pobočka vzniká na konci padesátých let v indonéské Jakartě, kde se soustředí odborníci na náboženskou epigrafii a archeologii v regionu.

Mezitím musí hlavní centrum EFEO v r. 1957 z politických důvodů opustit Hanoj a stěhuje se - do Paříže. Od roku 1968 zde bude zastřešeno na avenue du Président Wilson č. 22, v Domě Asie (Maison d'Asie), kde zůstává dodnes, i po té, co se opět podařilo obnovit středisko přímo v Hanoji. Tehdejší stažení z Vietnamu však rozhodně neznamenalo nějaké omezení činnosti. Naopak:

Druhé indologické pracoviště zakládá EFEO v Puně (indický stát Maharaštra) v r. 1964. V r. 1968 se v japonském Kjótu otvírá, jakožto další pobočka EFEO, Institut Hobogirin při velkém zenovém chrámu Shokokuji, specialisovaný na dějiny buddhismu. V r. 1975 posléze vzniká další výzkumné centrum pro studium starých buddhistických textů v Chiang Mai na severu Thajska. V osmdesátých letech se objevuje další filiálka v malajském Kuala Lumpur a v r. 1989 v Hong Kongu, kde sídlí v Čínské universitě. Jestliže se - opět z příčin politických - EFEO muselo stáhnout z Kambodži, v r. 1990 se tam opět vrací, a to přímo jako středisko do Phnom Penhu, aby opět mohlo navázat i na své výzkumy v oblasti Angkoru (pobočka pro tento účel je zřízena v Siem Reapu).

Devadesátá léta boří mnohé dosavadní hranice: v r. 1992 vzniká centrum v tchaj-wanském Tchaj-peji přímo při Academia Sinica, v r. 1997 potom také v Pekingu. Rok 1993 přináší další rozšíření působnosti zřízením stálého centra v laoském Vientianu, ale také velký návrat - EFEO se konečně, po dlouhých 36 letech, znovu zabydluje ve vietnamské Hanoji (od r. 1996 ve phố Hà Nội). Rok nato, tj. v roce 1994, se otevírá i pobočka v japonském Tokiu a v jihokorejském Soulu.

Jak vidno už z předchozího dějinného přehledu, činnost EFEO měla a má širokou působnost nejen z hlediska zeměpisných oblastí, v nichž pracuje, ale též z hlediska oborového. Kromě archeologického výzkumu v různých oblastech (Angkor, delta Mekongu, západní Jáva aj.) se tak od počátku věnovala sběru a studiu starých textů, udržování dějinných památek a monumentů, avšak také linguistickému studiu (především v oblasti bývalé Francouzské Indočíny). Obecně je jejím cílem *“přispívat k historickému studiu všech asijských civilizací od Indie až po Japonsko”*.

Pochopitelně, vzhledem k době, v níž Ecole française d'Extreme-Orient vznikla, byla její činnost, třebaže přísně vědecká, podřízena koloniálním zájmům. Jak říká editor svazku vydaného ke 100. výročí EFEO: *‘Pojata jakožto přívěsek koloniálního systému, který ji zplodil, EFEO byla od svého vzniku konfrontována s rozpory mezi svým statutem a svým posláním. Měl být badatel Ecole ‘koloniálním vědcem’, ve službách panovačné ctižádosti, již by dodával tajemství o určitém množství národů?’* Jistě, byť nevědomky či nechtěně, mohli vědci z EFEO do jisté míry poskytovat své koloniální mocnosti některé žádoucí informace, ale asi bychom takovou pomoc neměli přeceňovat: výzkumy se přece omezovaly především na historii a praktické využití jejich výsledků zřejmě nemohlo mít pro politické, ekonomické či vojenské cíle Francie příliš velký význam. Naopak, mohly přicházet okamžiky, kdy se vědecké zájmy přestávaly setkávat s pochopením ze strany moci.

‘Ve skutečnosti Ecole nežila mimo čas, ale podléhala vlivům své doby, hlavně politickému vlivu, jak se ukázalo v r. 1908, když ve svém věhlasném Bulletinu okázale

reagovala na výroky Phan Chu Trinh, v nichž se dovolával více modernosti, rovnosti a respektu k Vietnamcům. Generální guvernér Bonhoure ji hbitě vyzval, aby se zabývala svým počátečním posláním: 'Byl bych vám povděčen, kdybyste bděli nad tím, aby Ecole française d'Extreme-Orient nevykračovala stranou z rámce své krásné historické a filologické činnosti, když mají spolupracovníci to štěstí moci se jí zabývat.' EFEO musela omezit své výzkumy na obory, jež nebyly tak choulostivé, aby zraňovaly nebo urážely zájmy francouzských úřadů. (...) Vše, co vycházelo a souviselo se společenskými vědami, bylo nežádoucí, zůstávala archeologie, lingvistika, studium starodávných textů, dějiny, museografie a ethnologie prováděná kroky po špičkách.'

Nutno zároveň dodat, že přímo sami vietnamští vědci výrazně ovlivnili činnost EFEO a mnozí jí za mnohé vděčí, stejně jako ona sama jim. V řadách nejvýznamnějších badatelů vynikli mj.: Trần Văn Giáp, Trần Ham Tấn, Nguyễn Văn Tố, Nguyễn Văn Huyên.

Století vydavatelské činnosti

Již od počátku je EFEO velmi aktivní ve vydávání odborných prací ze svého oboru. Nejznámější jsou především tři roční, pravidelně vycházející sborníky. Známy a velmi prestižní *Bulletin de l'Ecole française d'Extreme-Orient* (čili BEFEO) vychází už od r. 1901 a obsah jednotlivých čísel (především z posledních let) vydá za několik monografických prací. Mladší je revue *Arts asiatiques* (Asijská umění), založená již v r. 1924, nicméně o její vydávání se EFEO stará až od r. 1962. Třetím periodikem jsou poměrně nové *Cahiers d'Extreme-Asie* (Sešity Dálného východu) - vycházejí od r. 1985, a to v japonském Kjótu.

Obvyklá produkce se pohybuje okolo deseti svazků ročně. Tištěné texty vycházejí v několika základních edičních řadách. Přimo v Paříži jsou publikovány tyto řady:

- *PEFEO-Monographies* - zatím vyšlo 186 svazků¹
- *Etudes thématiques* (Tematické studie) - dosud 9 svazků
- *Mémoires archéologiques* (Archeologické památky) - 24 svazků
- *Textes et documents sur l'Indochine* (Texty a dokumenty o Indočíně) - 20
- *Réimpressions* (Přetisky) - 11 svazků

V Asii pak vychází několik dalších edic (často ve společné edici s jinými institucemi):

- *Bibliothèque vietnamienne* (Vietnamská knihovna) - zatím 6 svazků
- *Publications du département d'indologie de l'Institut français de Pondichéry*
(Publikace indologického oddělení Francouzského institutu
v Pondichéry) - dosud 88 svazků
- *Textes bouddhiques du Cambodge, Laos, Thaïlande* (Buddhistické texty
Kambodži, Laosu, Thajska) - 3 svazky

---

¹Všechny počty svazků vydaných v jednotlivých edicích jsou převzaty z propagační brožurky EFEO, vydané Ministerstvem národní výchovy (Ministere de l'Education nationale). Vzhledem k tomu, že v brožurce není uvedeno datum jejího vydání, a nejnovější datovaný údaj se zmiňuje o r. 1999, je pravděpodobné, že citované počty mezitím vzrostly.

- *Textes et documents nousantariens* (Nusantarské - tj. indonéské - texty a dokumenty) - 18 svazků
- *Traditional hakka society series* (vydáváné v Hong Kongu) - 10 svazků
- *Sinologie française* (Francouzská sinologie, vyd. v Pekingu) - 4 svazky
- *Pérégrinations asiatiques* (Asijská putování) - 3 svazky
- Svazky programu *Monde malais-Monde indochinois* (Malajský svět-indočínský svět) - 4 svazky

K dílům vydávaných EFEO v Asii nutno připočíst rovněž *Dictionnaire encyclopédique du Hobogirin, Pagan* (Encyklopedický slovník Hobogirinu, Paganu), který má (zatím?) 7 svazků, a navíc asi dvacítku dalších knih nezařazených do žádné z výše jmenovaných edičních řad. V letech 1997-2000 bylo úplně vydáno 126 čísel Bulletinu přátel starého Hué (*Bulletin des Amis du Vieux Hué*) na CD-ROMu - obsahuje na 13 tisíc stran textu a 4000 ilustrací. Byl vydán ve spolupráci s Universitou v Hue. Elektronická media mají pravděpodobně i v rámci EFEO slibnou budoucnost: chystá se rovněž elektronické vydání Bulletinu EFEO a také vietnamských pramenů o historii a archeologii.

Století vědeckých osobností

V současnosti působí v rámci EFEO celkem 42 vědců-orientalistů, zaměřených na různé obory: archeologie, antropologie, architektura, dějiny, dějiny umění, linguistika a filologie, studium epigrafie. Stojí za pozornost, že EFEO vyžaduje od svých badatelů znalost místních jazyků - psaných nebo mluvených. Souvisí to ostatně s jejím tradičním posláním zabývat se 'studiem pramenů'. Není divu, že Ecole se v průběhu století stala uznávanou, prestižní institucí.

Protože v EFEO působila řada významných orientalistů, kteří k jejímu věhlasu výrazně přispěli, je třeba zmínit se o některých z nich. Jde ovšem zejména o ty, již se zabývali vietnamistikou a studiem Jihovýchodní Asie.

Gustave Dumoutier (1850-1904), archeolog a etnograf:

První z průkopníků a jedna ze zakladatelských osobností EFEO. Od r. 1877 se zabýval prehistorickou archeologií, ve Vietnamu se posléze přiklonil také k etnografii a religionistice. Výrazně podporoval studium chu Nom a zasloužil se o řadu dvojjazyčných příruček vietnamské gramatiky a pro četbu klasických textů, což souviselo s jeho prací organisátora překladatelských kursů. Otiskoval bezpočet odborných článků ve vědeckých revuích té doby na nejrůznější náměty. Jeho specialitou bylo studium vietnamských královských hlavních měst v celé historii země - a pokoušel se najít jejich přesné místo; zkoumal Cỗ Loa, Hoa Lu, a také Đạì La - na místě dnešní Hanoje. Zajímal se důkladně o hanojské pagody, překládal zakladatelské legendy. Věnoval se rovněž vietnamskému folklóru, sebral několik malých knížek lidových vyprávění, hádanek, rozpočítadel atd. (Ilustrace z nich jsou dodnes často přetiskovány.) Dumoutier ve Vietnamu zůstal, v pensí se uchýlil do Đò Sơnu, kde již dva měsíce poté zemřel.

Madeleine Colaniová (1866-1943), archeoložka, prehistorička:

První nepřehlédnutelná ženská osobnost v EFEO, kam ovšem byla přijata až v r. 1929, kdy již měla za sebou spoustu významné práce. Po té, co Henri Mansuy (1857-1943) prokázal v r. 1924 existenci raně neolitické kultury bacsonské, Colaniová v r. 1926 objevila v jeskyních provincie Hoa Binh ještě dávnější, mezolitickou kulturu kamenných nástrojů. Colaniová se nejdříve zabývala geologií, paleontologií - v těchto oborech také prováděla první výzkumy na území Vietnamu, kde žila už od r. 1899 (v Hanoji, kde učila přírodní vědy v jednom francouzském lyceu). Studovala rostlinné fosilie, později i živočišné, až se nakonec obrátila k prehistorickým výzkumům, přičemž projížděla a sama prolézala jeskyně i jiné - často nepřístupné - lokality v Indočíně (území Vietnamu, Laosu). Otiskla řadu odborných článků. Snažila se určit etnické 'rasy' ve starším neolitu na severu Vietnamu a zabývala se v této souvislosti i etnologickým studiem přežívajících pradávných zvyků v této oblasti. Jedna ze zakladatelů Indočínského institutu pro studium člověka (Institut indochinois pour l'Etude de l'Homme).

Henri Parmentier (1871-1949), archeolog, architekt, znalec umění:

Pocházel z umělecké rodiny, vystudoval architekturu. Po zřízení Archeologické mise Indočíny je pověřen sepsat souhrnný Popisný inventář (Inventaire descriptif) čamských památek ve středním Vietnamu. Učinil důležité kroky k poznání specifických rysů čamské architektury ve svých pracích o Po Nagar, Nha Trangu, My Sonu. Své vědecké texty sám hojně ilustroval. Později přesouvá svůj zájem k basreliefům chrámu Bayonu ve khmerském Angkoru, podobně důkladně studuje chrám Vat Phu v Laosu. Odhalil existenci preangorské architektury a odlišil ji od čamské, s níž byla dosud často zaměňována. Od příjezdu do Saigonu v r. 1926 už neopustil Indočínu. Až do r. 1932, kdy odešel do důchodu, se staral o udržování a záchranu památek v Kočínčíně a Kambodži. Čamské museum v Danangu - tehdejší Tourane - původně neslo v názvu Parmentierovo jméno.

Henri Maspero (1883-1945), historik, sinolog:

Syn známého egyptologa Gastona Maspera (celým jménem Gaston Camille Charles Maspero). Jeho nevlastní bratr Georges byl koloniálním úředníkem, který se sám proslavil pracemi o Čampě (Le Royaume de Champa, 1928). Sám Henri Maspero vystudoval práva a sinologii, záhy se stal jedním z nejuznávanějších evropských sinologů vůbec. Od r. 1908 působil v EFEO v Hanoji. Studoval národnosti v deltě Rudé řeky, sepsal srovnávací studii vietnamštiny, thajštiny a staré čínštiny. Zabýval se dějinami Vietnamu za čínské nadvlády a v době těsně poté. Vycházejí z čínských pramenů, rekonstruoval administrativní mapu země v 7.-10. století. Přesto patřil k těm, kteří nezůstávali uzavřeni ve studovně, zajímal se přímo

v terénu o nářečí, o lidové víry, mythy. V době druhé světové války už pobýval opět ve Francii a kvůli svému synovi byl zatčen gestapem. Zemřel v Buchenwaldě.

Maurice Durand (1914-1966), filolog, epigrafik:

Durand měl pro svou budoucí činnost výjimečné předpoklady: narodil se přímo v Hanoji a byl dvojjazyčným dítětem: jeho otec pracoval jako vedoucí překladatelské kanceláře a měl sinologické vzdělání, matka byla rodilá Vietnamka. Vystudoval pařížskou Sorbonnu, hned poté musel narukovat do armády a válku strávil v afrických jednotkách, kde dokonce dostal vyznamenání. Od r. 1947 pracuje v EFEO, od r. 1949 už jako stálý člen. V letech 1954-1957 (tj. do uzavření centra) je ředitelem hanojského střediska EFEO. V té době byly velmi oceňovány jeho diplomatické schopnosti při postupném předávání knihovnických fondů EFEO do rukou vietnamských autorit. Na výzvu odjíždí do Francie, kde řídí studia vietnamských dějin a filologie při Ecole pratique des Hautes études (Praktická škola vysokých studií). Durandův přínos spočívá především v tom, že svou obrovskou znalost Vietnamu ještě podpořil studiem Číny a toho, jakým způsobem ovlivnila vietnamskou kulturu. To souvisí také s jeho studiem chũ Nôm a literatury psané tímto písmem. Na konci života se věnoval právě překladu veršovaných románů v Jižních znacích a teprve v r. 1998 vyšla jeho důkladná, leč nedokončená studie o těchto románech, sestavená na základě Durandových rukopisů. Pro širší veřejnost je znám především jako spoluautor dosud nepřekonané knihy *Connaissance du Vietnam (Znalost Vietnamu)*, která vyšla v r. 1954 v Paříži a v Hanoji a dodnes je reprintována (též v převodu do angl.). Jeho autorský rozsah byl skutečně značný: psal o dějinách, o gramatice, o misionářských transkripcích vietnamštiny, náboženství, architektuře, literární studie i práce o lidových dřevorezech.

V Ecole française d'Extreme-Orient působili ovšem i Vietnamci, a je nutné se zevrubněji zmínit alespoň o dvou z nich:

Trần Văn Giáp (1886-1973), historik, epigrafik:

Narodil se ve vzdělanecké rodině v provincii Hải Hưng, v 19 letech obstál u tříletých mandarinských zkoušek v Nam Định. Po krátké přípravě ve francouzsko-vietnamské škole v Hanoji studoval v letech 1920-1932 v Paříži a obdržel několik prestižních absolventských diplomů v nejrůznějších oborech: literatura, dějiny, religionistika, experimentální fonetika. Po návratu do Vietnamu byl v EFEO pověřen vedením oddělení studií v čínských znacích a starých rukopisů. V letech 1927-1946 se mu výrazně podařilo obohatit dosavadní sbírky rukopisů a textů o starých pramenech, textů o buddhismu ve Vietnamu. Zabýval se zejména bibliografií o starém Vietnamu. Mezitím se výrazně přičiňoval o propagaci latinisovaného vietnamského písma quốc ngữ, sepsal k tomuto účelu řadu příruček a působil v programech alfabetisace. Později se připojil k první odbojové vládě, kde pracoval na Ministerstvu

výchovy. Nadále přitom pokračoval ve sběru bibliografických údajů a několikrát odjel za tímto účelem do Číny, kde doplňoval své poznatky o čínských pramenech o starém Vietnamu. Osobně řídil předání knihovny a fotografických sbírek EFEO do rukou vietnamských autorit. Napsal velké množství odborných prací.

Nguyễn Văn Huyên (1908-1975), historik civilisace, historik:

Také on vyrostl ve vzdělanecké rodině, ale otec mu zemřel v 8 letech, takže matka živila rodinu za značných obětí. Nadaný student se však dostal na studia do Francie, kde získal diplom v oborech dějiny-zeměpis a právo. V r. 1934 se stal vůbec prvním Vietnamcem, jenž obdržel doktorát na Sorbonně, a to za práci o alternovaných zpěvech chlapců a dívek v Annamu. Podobně byl prvním Vietnamcem, který začal jako člen-vědec pracovat v rámci EFEO, a to do r. 1945. Zaměřil se na lidovou kulturu a tradiční sociální instituce ve Vietnamu (Civilisation ancienne du Vietnam, 1944 aj.). V té souvislosti se zajímal o lidové svátky, kultury praktikované na venkově, dostal se i k rozsáhlému studiu ethnických menšin a jejich srovnávání (studie o kolových domech v Jihovýchodní Asii z r. 1934 aj.). Od r. 1946 se také on připojil k revoluční vládě a později byl ministrem národní výchovy po celých 29 let (od r. 1945 až do smrti): s jeho jménem je spojeno vytvoření celého vzdělávacího systému v nové zemi, a také úspěch postupné alfabetyzace národa.

Výčet osobností, které v rámci EFEO vynikli v nejrůznějších oborech, by musel zajisté být mnohem delší, a to i tehdy, kdybychom se zabývali pouze těmi, kdož se specialisovali na Vietnam a oblast jihovýchodní Asie. Budiž však zmíněno ještě několik z nich podle oborů, v kterých se nejvýznamněji zapsali (mnozí z nich v několika)²:

- bibliografie: Emile Gaspardone
- historická geografie: Léopold Cadiere (1869-1955), Paul Pelliot, Nguyễn Thiệu Lâu
- prehistorie, historie: H. Hubert, Léopold Cadiere, Charles Maybon (1872-1926)
- moderní historie: Pierre-Yves Manguin, Nguyễn Thế Anh
- právní otázky ve vietn. dějinách: Raymond Deloustal (1872-1933), Nguyễn Ngọc Huy
- jazykověda, filologie: Léopold Cadiere, A. G. Haudricourt, Raymond Deloustal
- epigrafie: Léonard Arousseau (1888-1929), Nguyễn Văn Tố (1889-1947)
- literatura: Nicole Louis Hénard, Dương Đình Khuê
- umění, architektura: Louis Bezacier (1906-1966), Bernard-Philippe Groslier
- medicína: Trần Ham Tấn (1887-1957)
- náboženství, kultury: Léopold Cadiere, Nguyễn Trần Huân

Století vědeckých výzkumů

---

² Životní data jsou uvedena jen při prvním jmenování osob, a to jen u těch, u nichž se nám podařila zatím zjistit.

Působení EFEO v Jihovýchodní Asii - a v Asii obecně - je úzce svázáno s výzkumnými programy, často vyžadujícími práci přímo v terénu (archeologické výzkumy, rekonstrukce památek, dokumentování starých nápisů apod.). Následující odstavce by měly načrtnout rozsáhlejší aktivity EFEO ve Vietnamu a v Indočíně, a to především v posledních letech. Existuje řada výzkumných programů, které byly zahájeny teprve nedávno.

Vietnam

Po návratu do Hanoje obnovené centrum EFEO de facto navazuje na činnost, která byla jejím odchodem v r. 1957 namnoze přerušena. V současnosti se soustředí hlavně na výzkumy a publikování děl o klasické historii, archeologii a z epigrafie.

Právě posledně zmíněný obor, *epigrafie*, zde má velkou tradici, a je spojen se jmény jako Maurice Durand, Léonard Arousseau, Trần Văn Giáp aj. V roce 1945 už bylo v epigrafických sbírkách hanojské EFEO přes 20000 starých nápisů. Od návratu EFEO v r. 1994 pokračuje další dokumentace pod vedením Phan Van Caca³ a Claudine Salmonové. Práce se zatím soustředila na nejstarší čínské nápisy nalezené na území Vietnamu. Jednak jde o důkladné studium a sepisování komentářů k nápisům sebraným v EFEO již před r. 1957, ale také o další sběr přímo v terénu, ze stél. V r. 1999 vyšel první svazek z období čínské nadvlády až po vládu dynastie Lý (De l'occupation chinoise a la dynastie des Ly) s fotokopii a popisy ve třech jazycích: vietnamštině, francouzštině a čínštině. Program je uskutečňován ve spolupráci s tchaj-wanskou universitou Chong Cheng (?) a hanojským Institutem Han Nom (snad viet. Viện Hán Nôm).

Od roku 1995 je naplňován i jiný program, související s *výzkumem vietnamských vesnic v deltě Rudé řeky*. Jde o mezidisciplinární výzkum, na němž spolupracují historici, zeměpisci, agronomové, antropologové, sociologové a odborníci na příslušné regiony. Z počátku šlo o studium čtyř reprezentativních vesnic - byly vydány monografické práce. Další studování problematiky 'venkovského prostoru' zapojilo mnoho specialistů i do kolokvií a v r. 2000 byl vydán tematický sborník. Program řídí Lê Bá Thảo a Philippe Papin.

V r. 1997 započal jiný, *archeologický výzkum v deltě Mekongu*. Probíhá pod vedením Vo Si Khaie a Pierra-Yvesa Manguina, a to na lokalitách souvisejících se státem Funan a s kulturou Oc Eo. Program se uskutečňuje ve spolupráci s Institutem sociálních věd v Ho Či Minově Městě.

Kambodža

Od zřízení centra EFEO roku 1990 v Phnom Penhu se vědci soustředí na záchranu a restauraci rukopisů, zachovaných na nejrůznějších materiálech, na jejich fotografickou dokumentaci. K tomu slouží od r. 1988 FEMC, tedy Fonds pour l'édition des manuscrits du Cambodge (Fondy pro vydávání rukopisů v Kambodži). Dosud se podařilo prozkoumat zbývající písemné památky v 750 pagodách, tj. asi ve čtvrtině, a inventář činí 6500 svazků.

---

³ V materiálech, z nichž čerpá tato práce, nejsou všechna vietnamská jména uvedena s diakritikou. Přejímáme.

Přes 220 tisíc fotografických záběrů bylo provedeno ve dvou verzích a jedna odevzdána khmerským autoritám. FEMC spravuje nejdůležitější knihovnu rukopisů v zemi, knihovnu Preah Vanarat Ken Vong při phnompenhském monastýru Vatt Saravan, a po restauraci řídí také knihovnu monastýru Phum Thmei (v provincii Kompong Cham), která je jedinou v celé zemi, která nebyla zničena. FEMC je od r. 1993 pod královskou záštitou.

S rokem 1992 navázala EFEO i na svůj dávný projekt pro zachování Angkoru, ovšem nyní ve spolupráci s jinými, mezinárodními institucemi pod záštitou UNESCO. Na archeologické a etnografické výzkumy v Angkoru přispívá francouzské ministerstvo zahraničí. Restaurační práce, prováděné EFEO v posledním desetiletí, se soustředily na královské terasy Angkor Thomu, na chrám-horu Bapuon, Terasu slonů aj. Současně s nimi probíhají architektonické a archeologické studie v terénu.

Laos

EFEO podepsalo smlouvu o spolupráci s laoským ministerstvem kultury, na jejímž základě vzniklo r. 1993 společné, francouzsko-laoské středisko pro buddhistické studium, ve kterém pracuje 5 badatelů. Cílem je studium náboženských praktik a textů *“nejrepresentativnějších pro laoské myšlení”*. Nejde tedy o inventarisaci, ale o výběr, na jehož základě by se dala dostatečně poznat specifika tradiční kultury. Studium by mělo napomoci dalším výzkumům a také podpořit mezinárodní spolupráci v regionu Asie mezi vědci v různých oborech: dějiny, filologie, ethnologie ap. Podmínky pro to jsou právě v Laosu považovány za jedinečné, a to proto, že i staré texty *“lze dosud studovat v jejich živém kontextu”* - k tomu přispívá rozdílnost jednotlivých regionů, stejně jako množství rozdílných ethnických skupin.

Thajsko

Centrum v Chiang Mai má význam především jako důležitá zásobárna informací obsahuje totiž velikou sbírku monografií (přes 30 000) a odborných časopisů - v r. 1997 totiž k jejím sbírkám přibyly fondy svěřené francouzským velvyslanectvím v Bangkoku. Má obsáhlé katalogy a bibliografie hlavně z oblasti religionistiky a literatury; spolupracuje na různých výzkumných programech. Centrum v Bangkoku pak zajišťuje kontakty mezi odbornými institucemi a přijímá vědce.

Petr Komers

Použitá literatura:

Durand, Maurice: L'Univers des truyen nôm. Nha xuât bản Văn hoá - Bibliotheque vietnamienne IV, EFEO, Ha Nội 1998
Ecole française d'Extreme-Orient; Ministère de l'éducation nationale, Paris ? (po r. 1999)

L'Ecole française d'Extrême-Orient à Hanoi 1900-2000 (Regards croisés sur un siècle de recherches - Nhìn lại một thế kỷ nghiên cứu khoa học); Nha xuất bản Văn hoá thông tin, Hà Nội 2000

Francophonie au Vietnam (Mélanges). Ve: Etudes vietnamiennes č. 1/1993 (107), str. 3-61
Huard, Pierre + Maurice Durand: Connaissance du Viet-Nam. Imprimerie nationale+EFEO, Paris + Hanoi 1954

Hữu Ngọc: Sketches for a portrait of Vietnamese culture. The Gioi Publishers, Hanoi 1998

Nguyễn Văn Huyền: La Civilisation ancienne du Vietnam. Editions The Gioi, Hanoi 1994

Phan Thanh Thủy + Philippe Papin: The Far-East French School and Vietnamese studies.

Ve: Vietnamese studies č. 1/2000 (135), str. 5-18

Vasiljev, Ivo: Za dědictvím starých Vietů. Etnologický ústav AV ČR, Praha 1999